

OPUS

STOR GUIDE
MATTEUS-
PASSIONEN

OPUS
88

MAESTRA PÅ MUSIKALISKA

**CATHRINE
WINNES**

OPUS MINNS

**André
Previn**

GRIEGS PIANOKONSERT

150 ÅR

**MÄSTARNAS
MUSIKFÖRLAG**

JAG & MITT INSTRUMENT

Margareta
Bengtson

INTERVJU

**Mikael
Karlsson**

”JAG RESER ALDRIG UTAN ETT PARTITUR”

Som dirigent har man fått en offentlig röst som det gäller att utnyttja. Det anser dirigenten *Cathrine Winnes* som nyligen förlängde sitt kontrakt med Blåsarsymfonikerna i ytterligare tre år. Själv vill hon gärna slå ett slag för bortglömda tonsättare, bland annat i aktuella SVT-serien *She composes like a man*. Men mest av handlar dirigentjobbet om att visa vägen. Vägen in i musiken.

TEXT INGELA HOFSTEN FOTO KRISTINA SAHLÉN

Att jag fick en så bra lärare var helt avgörande. Som ung saxofonist tog Catherine Winnes privatlektioner för Ragnhild Holm, som räknas som en av Norges bästa saxofonpedagoger.

DET SKA LÅTE mer tjtende, liksom ”jarajararaja”. Som en viss norsk dirigent kan vara.
Lördagsvinterförmiddag på Musikaliska i Stockholm och generalrepetition med Blåsarsymfonikerna. På dirigentpulten i stora salen står orkesterns chefsdirigent Cathrine Winnes och ler stort medan hon instruerar träblåsarna.

Strax utanför huset glittrar isflak i Nybroviken och folk flanerar längs kajen i strålande solsken. Men orkestern och deras dirigent är inte de enda som sökt sig in i 1800-talsbyggnadens dunkel – här vimlar hornister från hela landet runt i en så kallad hornfrossa där de spelar med och för varandra. Blåsarsymfonikernas konsert ska avsluta det hela på söndagseftermiddagen.

CATHRINE WINNES har dirigentpinnen i vänster hand, medan resten av kroppen böljar, kränger, dansar, niger, går upp på tå. Hennes ansikte är ömsom strängt, ömsom leende, och när det uttrycksfulla kroppsspråket inte räcker till förmedlar hon sina idéer på en blandning mellan norska och svenska. Och tar ibland tillbaka det hon provat:

– Det var bedre som ni gjorde först.

Den höga pallen bakom henne får stå orörd.

– Jag sätter mig aldrig, säger hon med emfas då vi efter många timmars repetition promenerar mot hennes hotell.

Hon berättar om dirigentnestorn Herbert Blomstedt som apropå dirigentpallar lär ha fnyst: ”Såna är för gamla människor”.

– Så vill jag också vara när jag är 91!

I DEN STIMMIGA HOTELLOBBYN sjunker Cathrine Winnes ner i en soffa och tillstår att hon är trött. En gårdagskväll som blev sen och dagens långa repetition har börjat ta ut sin rätt, och hon säger sig se fram emot att vila på sitt rum. Hur lång den vilan nu blir ... Ur hennes väska sticker partituret till Lili Boulangers D'un soir triste upp, som hon ska ”slå” i Tammerfors snart. Det är svårt att tro att hon kommer låta det ligga kvar där hela kvällen, med tanke på vad hon just berättat: att hon aldrig åker någonstans, inte ens på semester med familjen, utan ett partitur. Och att hon kan ägna timmar och åter timmar åt att närstudera noter; analysera, ”torrdirigera”, göra små blyertsmarkeringar.

– Det är det största jobbet.

»När andra ungdomar var ute och festade på lördagskvällarna spelade jag i storband med de gamle gutta. Det var ren spelglädje!«

»Lite flygskam har jag nog. Nu har Blåsarsymfonikerna en miljöpolicy som innebär att en del av våra resor ska ske med tåg. Det är i alla fall en början.«

CATHRINE WINNES VAR åtta när hon bad sina föräldrar hemma i Oslo att få börja i skolekorpset – en sådan blåsorkester som är knuten till nästan varje norsk skola. På inrådan av sin jazzälskande pappa satsade hon på att spela altsaxofon, vilket visade sig vara ett bra val.

– Saxen är temperamentsfull och virtuos, man kan spela fort och i olika stilar. Den passar mig som person.

Det dröjde inte länge förrän hon turnerade som solosaxofonist både inom- och utomlands.

– När andra ungdomar var ute och festade på lördagskvällarna spelade jag i storband med de gamle gutta. Det var ren spelglädje!

NÄR HON STUDERADE musikpedagogik och klassisk saxofon vid Norges musikkhøgskole (NMH) väcktes en ny längtan – att spela i en symfoniorkester, vistas i dess klang, energi och koncentration. Men i symfoniorkesterrepertoaren finns nästan inget för en saxofonist och att börja med ett annat instrument var för sent. I stället fick hon en ny idé: att ställa sig framför orkestern.

När jag frågar Catherine Winnes vad som gör henne till en bra dirigent smiter hon undan lite, genom att svara att hon alltid tyckt det är intressant med ledarskap.

Okej, men hur ser du om en av dina studenter vid NMH är ett bra dirigentämne?

– Om det är en person som har energi, stor musikalitet, karisma och kommunikationsfärdigheter. Och som kan lyssna.

Hon tystnar och skrattar till.

– Det där var ju ett smart sätt att få mig att svara på frågan.

CATHRINE WINNES HAR hela tiden frilansat. Genom åren har hon dirigerat flera av de stora symfoniorkestrarna i Norden, två sydafrikanska orkestrar och flera operaditon. Många resor blir det.

– Jag brukar skoja om att jag heter Cathrine von Arlanda, säger hon.

Utifrån det – hur ser du på klimatfrågan som ju är aktuell inom den klassiska musikbranschen?

– Lite flygskam har jag nog. Nu har Blåsarsymfonikerna en miljöpolicy som innebär att en del av våra resor ska ske med tåg. Det är i alla fall en början. Men så fort jag är ledig kastar jag mig hem för att få vara med mina barn och då tar jag flyget. Fast visst ... på sex timmars tågresa skulle jag förstås hinna jobba mycket.

DÖTTRARNA HEMMA I Oslo spelar numera också de saxofon, vilket fått deras mor att plocka fram sin sax igen.

Cathrine Winnes

Bor Oslo

Familj Två döttrar, Julie, 11, och Amalie, 8.

Utbildning Första halvan av sin dirigentutbildning fick Catherine Winnes på Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, sin diplomexamen tog hon vid Norges musikkhøgskole i Oslo 2004.

Debut som dirigent 2004, med Stravinskis Eldfågeln.

Person ur musikhistorien Cathrine skulle vilja träffa

"Jag skulle vilja bjuda Mozart på krogen och försöka utröna hur hans intressanta hjärna fungerar."

Det bästa någon sagt om mig

"När en musikerkollega som jag beundrar sa att jag var som en gammal jazzmusiker blev jag väldigt stolt. Jag tolkade det som han menade att jag har en intuitiv inställning till det dialektiska och rytmiska i musiken."

När jag inte håller på med musik

"Vi råkar bo intill ett galleri med modern konst och om jag är ledig en söndag brukar jag gå dit med barnen. Det är jätteroligt att uppleva nutida konst genom barnens ögon."

Det finns dirigenter med superkrafter som fotografiskt minne och absolut gehör, men min musikaliska förmåga är annorlunda. Jag behöver använda mycket tid för att tränga in i materialet, säger Catherine Winnes.

– Det gläder mig fantastiskt att spela tillsammans med dem. När jag väl gör det vill jag inte sluta.

Precis som deras mor än gång gjorde spelar barnen i skoekorps.

– Den norska blåsorkesterrörelsen är stark och av hög kvalitet och framför allt en viktig arena för samspel. Där hamnar ingen på avbytarbänken på samma sätt som inom idrottsvärlden.

Hur ska vi i Sverige få fler barn att vilja spela blåsinstrument?

– För min del får de gärna spela vilket instrument de vill, men jag tror på starka kulturskolor, många och långa lektioner och välutbildade lärare. Såna frossor som vi anordnar på Musikaliska kan nog också ha betydelse.

Liksom mångfald i fråga om genrer. Cathrine Winnes gillar själv att både utöva och lyssna på olika sorters musik. Men då jag nämner den kärlek för country som hon gett uttryck för i en norsk tidskrift låter hon irriterad:

– Den artikeln blev väldigt missvisande. Även om jag kan gilla att lyssna på nån som spelar vanvettigt fort på en countryfiol betyder det inte att jag har en särskild preferens för country. Där-
emot intresserar det mig att lyssna på olika musikstilar och vad de kan tillföra varandra, oavsett om det är barock, senromantik, bebop, rock eller nåt annat.

PÅ SAMMA SÄTT förespråkar hon mångfald i fråga om de personer som utövar och komponerar klassisk musik. Det är ett av skälen till att hon varit med och gjort tv-serien *She composes like a man*, som i vår sänds i hela Norden. Serien vill ändra en ofullständig historieskrivning genom att berätta om ett antal kvinnor som i en oförstående och oftast motarbetande samtid, kämpade för att få komponera och framföra sin musik.

– Gemensamt för dem är den otroligt starka drivkraften.

Det är min plikt som norsk dirigent att hitta norsk musik och som chefsdirigent och konstnärlig ledare för en svensk orkester att ta fram svensk musik, eftersom det är en del av vår historia. Och eftersom jag råkar vara kvinna är ju kvinnohistorien också en del av min historia.

Aktuell med ny tv-serie

Cathrine Winnes har nyligen gjort debut som programledare i tv. *She composes like a man* sänds just nu i alla de nordiska länderna och kommer ligga på svtplay i årtal framöver. Serien består av fyra avsnitt à 30 minuter och avslutas därefter med konserten *Från Mendelssohn till Saariaho – systrar, fruor, suffragetter* som spelades in i Berwaldhallen i juni, givetvis med Cathrine Winnes på dirigentpulten. Idén till serien kom från den norska film- och tv-regissören och producenten Anders Lindstad. Titeln till serien är ett citat av en 1800-talsrecensent som uttryckte sin beundran för en kvinnlig kompositörs musik på så vis.

»Den norska blåsorkesterrörelsen är stark och av hög kvalitet och framför allt en viktig arena för samspel. Där hamnar ingen på avbytarbänken.«

DET ÄR INTE första gången Cathrine Winnes lyfter fram kvinnliga tonsättare ur glömskan. När Norge år 2013 firade att kvinnor haft rösträtt i hundra år tog hon initiativ till en konsert med musik av norska kvinnor som komponerade orkestermusik åren kring 1913 och sedan hade glömts bort.

En av dem var Signe Lund. Catherine Winnes minns känslan när hon, från nationalbibliotekets arkiv i Oslo, fick upp partituret till en pianokonsert av Lund som inte hade spelats sedan mitten av 1900-talet.

– Att upptäcka det var stas.

Och jag behöver inte ha en norsk-svensk ordbok för att förstå att ordet stas betyder enormt – det hörs på Cathrine Winnes röst.

KONSERTEN ÄR MED i tv-serien, med den norska pianisten Ingrid Andsnes vid pianot.

– Formmässigt har den en del särdrag som man kan le lite åt. Det är väldigt långa pianokadenser innan orkestern får vara med igen. Men temat är fint och den är absolut värd att spelas.

Signe Lund är en av de tonsättare som presenteras i den aktuella tv-serien, jämte brittiska Ethel Smyth, polska Grażyna Bacewicz, svenska Helena Munktell och Amanda Maier-Röntgen samt mer kända namn som Clara Schumann. Ännu en är den franska tonsättaren Lili Boulanger, som under sitt korta liv (1893 – 1918) hann komponera några av det tidiga 1900-talets mest intressanta verk, men sedan dess varit i stort sett bortglömd.

– Hon var ett fullkomligt geni, hennes musik är fantastisk!

I SERIEN LOTSAR hon, tillsammans med den norska pianisten och tonsättaren Wolfgang Plagge, oss tittare in i musikstyckena genom att samtala om hur de är uppbyggda. För, poängterar hon, programmen handlar inte bara om att berätta om dessa tonsättare utan minst lika mycket om deras musik och hur man kan lyssna till den.

I ÅR ÄR DET hundra år sedan lagen om rösträtt för kvinnor i Sverige kom*. Catherine Winnes har inte några särskilda planer knutna till det, motsvarande det hon gjorde i Norge 2013. Däremot planerar hon en stor jubileumskonsert för en viktig kompositör som föddes för 200 år sedan; Clara Schumann.

– Det blir ett rejält kalas, det kan jag lova!

*Andrakammarvalet 2021 blev det första då kvinnor i Sverige kunde nyttja sin nyvunna rösträtt.